

Valtuustoaloite, UNICEF:in Lapsiystävällinen kunta -malliin hakeutumisesta

Kunnanhallitus 18.12.2023 § 282
170/00.01.02/2022

Valmistelija

Hyvinvointijohtaja: Irina Barkman, puh. 0400 932 135, irina.barkman@iitti.fi
Kunnanjohtaja: Jarkko Salonen, puh. 040 726 2990, jarkko.salonen@iitti.fi

14.12.2021 jätetyssä valtuustoaloitteessa 23 valtuutettua esittivät seuraavaa:

"Lapsiystävällinen kunta -malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Suomessa mallia on toteutettu vuodesta 2012 lähtien ja sitä toteuttaa jo 44 kuntaa eri puolilla Suomea, ja se tavoittaa lähes puolet Suomessa asuvista lapsista. Malli on kunnille maksuton, ja kaikki kiinnostuneet kunnat voivat hakea mukaan.

Me allekirjoittaneet kunnanvaltuutetut esitämme, että litin kunta hakee mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin sekä aloittaa kehittämistyön tavoitteena Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen saaminen."

Suomessa on tällä hetkellä 53 kuntaa, jotka toteuttavat lapsiystävällinen kunta-mallia.

Aloitteen johdosta on tehty seuraavat selvitys siitä, mitä UNICEF edellyttää kunnalta:

Jotta Lapsiystävällinen kunta -mallin mukainen kehittämistyö voi toteutua kunnassa onnistuneesti, UNICEF edellyttää, että seuraavat Lapsiystävällinen kunta -mallin pääperiaatteet toteutuvat:

- Kunta keskittyy kehittämistyössä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin ja kunnan suurimpiin lapsenoikeusongelmiin. Kunta on valinnut toimintasuunnitelmansa tavoitteeksi nykytilan kartoituksessa tasolla 1–2 olleita indikaattoreita. Tasolla 1–2 olevat indikaattorit osoittavat, missä suurimmat lapsen oikeuksiin liittyvät ongelmat ja puutteet kunnassa ovat.
- Kunnan kehittämistyössä toteutuu lasten osallisuus. Yksi kunnan toimintasuunnitelman tavoitteista tulee suoraan kunnan lapsilta ja nuorilta. Kunta on varmistanut kaikin tavoin, että lasten osallisuus toteutuu Lapsiystävällinen kunta -työn tavoitteissa ja toimenpiteissä ja niiden arvioinnissa.
- Kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat koko kuntaa. Kunta on varmistanut, että Lapsiystävällinen kunta -työn toimenpiteet koskevat tavoitteesta riippuen mahdollisimman laajasti koko kuntaa. Sen varmistamiseksi, että kehittämistyö ulottuu laajasti kunnan eri toimialoille, työtä koordinoi riittävästi resursoitu Lapsiystävällinen kunta -koordinaattori ja -koordinaatioryhmä.
- Kunta tavoittelee kehittämistyöllään pitkäkestoisia muutoksia. Kunta on varmistanut, että Lapsiystävällinen kunta -työn toimenpiteillä saadaan aikaan pysyviä muutoksia kunnan lasten elämässä.

- Kunta viestii kehittämistyöstään aktiivisesti. Kunta viestii avoimesti ja aktiivisesti Lapsiystävällinen kunta -työnsä tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista niin kunnan organisaation sisällä kuin kuntalaisille, mukaan lukien lapsille.
- Lisäksi UNICEF ja malliin mukaan valittu kunta tekevät ennen yhteistyön käynnistymistä sitoumuksen, jossa määritellään yhteistyön edellytykset.

Mitä UNICEF tarjoaa mallia toteuttaville kunnille?

UNICEFilla työskentelee kolmen hengen Lapsiystävällinen kunta -tiimi, joka vastaa mallin kehittamisestä sekä kuntayhteistyön valtakunnallisesta johtamisesta ja koordinoinnista. UNICEF tarjoaa mallissa mukana oleville kunnille muun muassa:

- kehittämistyön käynnistävän alkukoulutuksen sekä muuta tarvittavaa perehdytystä malliin kunnan Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmälle
- Lapsiystävällinen kunta -mallin materiaalit kunnan käyttöön
- Lapsiystävällinen kunta -digipalvelun kunnan käyttöön kehittämistyön toteuttamisen tueksi
- Tukea ja sparrausta kunnan koordinaattorille ja koordinaatioryhmälle Lapsiystävällinen kunta -työn aikana
- Tukea Lapsiystävällinen kunta -työn toimintasuunnitelman etenemisen seurantaan ja arviointiin
- Lisäkoulutuksia lapsen oikeuksiin ja lasten hyvinvointiin liittyvissä teemoissa
- Materiaalia mallista ja lapsen oikeuksista

Tunnuksen haun eteneminen

Aluksi kartoitetaan kunnan oma lapsenoikeustilanne. Siihen on työkaluna nykytilan kartoitus. Nykytilakartoitus koostuu kolmesta osa-alueesta:

- lasten näkemykset
- rakenne- ja prosessi-indikaattorit
- tulosindikaattorit

Nykytilan kartoituksella arvioidaan kunnan lapsiystävällisyyden ja lapsen oikeuksien toteutumisen tilaa. Tavoitteena on kartoittaa kunnassa jo hyvin olevia asioita sekä paikantaa kehittämiskohteita. Kartoitus auttaa kuntaa tunnistamaan erityisesti katvealueita lapsen oikeuksien toteutumisessa.

Kartoituksen tulosten pohjalta kunta asettaa Lapsiystävällinen kunta-kehittämistyönsä tavoitteet ja valitsee konkreettiset toimenpiteet toimintasuunnitelmaansa.

Toimintasuunnitelma sisältää Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön tavoitteet ja toimenpiteet. Toimintasuunnitelma tehdään aina seuraavan Lapsiystävällinen kunta -syklin mittaiseksi eli aluksi noin kahdeksi ja myöhemmin neljäksi vuodeksi.

Onnistumisen kannalta on keskeistä, että tavoitteet ja toimenpiteet mielletään koko kunnan yhteiseksi asiaksi. Kehitystyön ei tule olla vain yhden toimialan tai yhden ihmisen varassa.

Kun laaditaan toimintasuunnitelmaa, tulee tunnistaa ja tuoda näkyviin sen riippuvuudet ja yhteydet kunnan laajempaan kehittämiseen ja kuntastrategiaan.

Toimintasuunnitelman vaiheet

VISIO

Tulee päättää, mikä on kunnan pitkän aikavälin visio lapsiystävällisyyden näkökulmasta. Visio perustuu nykytilan kartoituksen tuloksiin. Visio voi nousta myös esimerkiksi kuntastrategiasta.

TAVOITTEET

Ensin perehdytään lasten oikeuksiin. Sitten poimitaan nykytilan kartoituksen tuloksista nousevat tavoitteet. Vaalitaan 3-4 rakenne- ja prosessi-indikaattoria tavoitteeksi, yhden lasten näkemyksiin perustuvan tavoitteen ja yhden vapaavalintaisen. Kirjataan lähtötaso (1-3) jokaiselle tavoitteelle.

TAVOITTEILLE TOIMENPITEET

Määritellään, mitkä toimenpiteet tarvitaan kunkin tavoitteen saavuttamiseksi. Kirjataan jokaisen tavoitteen alle valitsemamme määrä toimenpiteitä. Kuvailaan, mitä tehdään, kuka tai mikä tekee, missä aikataulussa ja millä tavoin edeten. Kerrotaan myös, miten toimenpiteissä on otettu huomioon lasten näkemykset.

TOIMENPITEILLE MITTARIT

Kirjataan vähintään yksi konkreettinen ja aikaan sidottu mittari jokaiselle toimenpiteelle. Tutustutaan tarkempiin ohjeisiin ja UNICEFin ehdotuksiin indikaattoreihin pohjautuvien toimenpiteiden mittareiksi.

TOIMINTASUUNNITELMAN HYVÄKSYTTÄMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN

Ensimmäisessä seurantatapaamisessa saadaan palautetta toimintasuunnitelmaluonnoksestamme. Käydään muutosehdotukset läpi koordinaatioryhmässä. Valmis toimintasuunnitelma tulee hyväksyttävä UNICEFilla. Toimintasuunnitelma käydään läpi koordinaatioryhmässä. Päätetään, miten toimintasuunnitelmasta tiedotetaan kunnan muille keskeisille viranhaltijoille ja luottamushenkilöille. Tiedotetaan lapsille ja muille kuntalaisille.

TOIMINTASUUNNITELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Tarkastellaan jokaisessa koordinaatioryhmän tapaamisessa toimintasuunnitelmaa. Arvioidaan, miten toimenpiteissä ja tavoitteiden saavuttamisessa on edetty. Hyödynnetään kokouksissa teemapaketteja. Niiden avulla on hyvä palauttaa mieleen tavoitteiden keskeiset sisällöt. Vuosittaisissa seuranta- tai arviointitapaamisissa tarkastellaan tavoitteiden toteutumista yhdessä UNICEFin edustajien kanssa.

UNICEF kulkee kunnan rinnalla koko Lapsiystävällinen kunta -prosessin ajan. Seurantatapaamisissa kunta ja UNICEF tarkastelevat yhdessä kehittämistyön etenemistä. Arviointitapaamisessa käydään läpi työn tulokset. Onnistunut työ palkitaan Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksella. Tunnustuksen jälkeen Lapsiystävällinen kunta -työ kunnassa jatkuu.

Yhteenveto

Edellä on lyhyesti kuvattu lapsiystävällisen kunta -tunnuksen hakuprosessin vaiheet ja eteneminen. Kunnissa tehdään paljon suunnitelmia ja raportteja. Jos päädytään hakemaan tunnusta, tulee sen vaikutukset olla konkreettisia -> pelkkä tunnustus ei paranna olosuhteita vaan konkreettiset toimet.

Jos tätä lähdetään edistämään kunnassa, paikallinen Lape-työryhmä voisi olla kunnan ns. koordinaatioryhmä. Tämä tulisi tehdä vahvasti yhteistyössä eri toimialojen kanssa ja jokaisen tulisi sitoutua hankkimaan tietoa yksiköistään.

litin kunnan hyvinvointipalvelut sekä kasvun ja oppimisen palvelut ovat merkittävässä muutoksessa toimialojen jakauduttua 1.9.2023. Hyvinvointipalvelujen toiminta kehittyy edelleen ja vuonna 2024 painopisteenä on mm. järjestöyhteistyö. Kasvun ja oppimisen palvelujen tavoitteeksi on vuodelle 2024 asetettu useampivuotisen kehittämissuunnitelman laatiminen sekä koulukampuksen toiminnallisen suunnittelun käynnistäminen laajassa yhteistyössä toimialan sisäisällä, mutta myös toimialarajat ylittäen.

Laajahkon toimintasuunnitelman valmistelemista saman aikaisesti isojen muutosprosessien kanssa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi, vaikka aloitteen ajatus on hyvä ja kannatettava. Lapsiystävällinen kunta tunnuksen ollessa myös määräaikainen, tulisi olla mahdollista sitoutua sen uudistamiseen säännöllisesti.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Jarkko Salonen
Päätösehdotus	<p>Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi aloitteen johdosta tehdyt toimenpiteet ja esittää valtuustolle, että aloite todetaan loppuun käsitellyksi.</p> <p>Keskustelun aikana Siiri Mertakorpi teki Minna Lintukankaan, Päivi Matilaisen ja Timo Mäntysen kannattamana esityksen aloitteen vireillä pitämisestä. Julistettuaan keskustelun päättyneeksi puheenjohtaja tiedusteli voiko kunnanhallitus hyväksyä tehdyn muutosesityksen yksimielisesti. Puheenjohtaja totesi kunnanhallituksen hyväksyvän muutosesityksen yksimielisesti.</p>
Päätös	Kunnanhallitus hyväksyi Siiri Mertakorven muutosesityksen yksimielisesti.